

تبیین نگرش زنان روستایی در خصوص مدیریت پایدار محیط زیست؛ مطالعه نواحی روستایی پارک ملی کرخه

سیده خدیجه تفاق^{1*}، منصور غنیان²، مسعود برادران³

¹ دانشجوی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات خوزستان، گروه مدیریت محیط زیست، اهواز، ایران.

ktaffakh@gmail.com

² استادیار دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان، ایران.

M_ghanian@yahoo.com

³ دانشیار دانشگاه کشاورزی و منابع طبیعی رامین خوزستان، ایران.

masoudbaradar@yahoo.com

نویسنده مسئول *: 09166154248

چکیده

هدف پژوهش حاضر تبیین نگرش زنان روستایی در خصوص مدیریت پایدار محیط زیست؛ مطالعه نواحی روستایی پارک ملی کرخه می باشد تا در صورت امکان، راهکارهایی جهت ارتقای مدیریت پایدار محیط زیست در آن نواحی ارائه گردد. شیوه گردآوری داده‌ها با استفاده از پرسشنامه می‌باشد و آلفای کرونباخ آن 0/89 بدست آمد. جامعه آماری در این مطالعه حدود 4579 نفر بود که تعداد 355 نمونه با استفاده از جدول مورگان انتخاب شده‌اند. یافته‌ها حاکی از آن بود که 194 نفر از زنان روستایی نگرش مثبت به محیط زیست و 161 نفر از آنان نگرش منفی داشتند. با توجه به نتایج پژوهش بین نگرش زیست محیطی زنان روستایی متأهل و مجرد تفاوت معنی داری مشاهده نشد. همچنین بین نگرش زیست محیطی زنان روستایی در خصوص مدیریت پایدار محیط زیست نواحی پارک ملی کرخه با توجه به متغیر سطح تحصیلات تفاوت آماری معنی داری مشاهده نشد. نتایج نشان می دهد که بین نگرش زیست محیطی زنان روستایی نواحی پارک ملی کرخه و سن زنان روستایی نواحی پارک ملی کرخه رابطه همبستگی مثبت و معنی دار در سطح 5 درصد وجود دارد ($P\text{-value} > 0.05$). اولویت بندی نگرش زیست محیطی زنان روستایی در خصوص مدیریت پایدار محیط زیست نواحی پارک ملی کرخه نشان داد که اعتقاد زنان به تأثیر آموزش به فرزندان در سنین خردسالی در حفظ محیط زیست، بالاترین اولویت را به خود اختصاص داد. این اولویت بندی مشخص کرد که مدیریت ضعیف پارک ملی در رابطه با حفظ گیاهان منطقه و حیات وحش در خطر انقراض اولویت های انتهایی را به خود اختصاص دادند. با توجه به یافته های حاصل از پژوهش، فراهم کردن امکانات جهت تعلیف احشام از طریق واگذاری زمین و کشت خوراک دام برای جلوگیری از ورود دام به پارک ملی، استخدام و بکارگیری محیط بانان از افراد بومی منطقه ، تأمین سوخت های فسیلی برای روستاها از طریق ماشین های سیار، می تواند راهکار مدیریتی مناسب در راستای اهداف توسعه پایدار و مدیریت پایدار محیط زیست باشد.

واژه های کلیدی: مشارکت، زنان روستایی، پارک ملی کرخه، محیط زیست، نگرش زیست محیطی، مدیریت پایدار.

1- مقدمه:

اگرچه امروزه بسیاری از مردم خود را طرفدار محیط زیست می دانند، اما بر اساس نگرشهای مثبت خود رفتارهای مثبت در جهت حفظ محیط زیست انجام نمی دهند (تامپسون و برتون^۱، 1994). در دنیای کنونی که محیط زیست به صورت بسیار گسترده در حال تخریب است، فرهنگ سازی در جهت صیانت از محیط زیست مبتنی بر توسعه پایدار ضروری است و با توجه به نقش کارکردی زنان در جوامع انسانی، زنان نقش مهمی در آموزش و فرهنگ سازی بر عهده دارند. در واقع زنان فرهنگ سازان توسعه پایدار به شمار می آیند. در اصل بیستم بیانیه ریو آمده است بانوان سهمی حیاتی در نحوه بهره برداری و توسعه زیست محیطی دارند، لذا مشارکت همه جانبه آنها برای دستیابی به توسعه پایدار ضروری است (صمدیار و همکاران، 1390). افزایش جمعیت موجب کاهش منابع آب، خاک و جنگل می شود و میزان آلودگی و زباله را افزایش می دهد. در مورد جمعیت ایران به ویژه جمعیت زنان باید گفت که بر اساس نتایج آخرین سرشماری در سال 1390، جمعیت زنان روستایی در سال 1370، برابر ۵۹۷۵۸۲ بوده است که این جمعیت در سال 1390 به ۶۴۶۶۷۶ نفر رسیده است (مرکز آمار ایران، 1391). بر طبق اصل پنجاهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در جمهوری اسلامی ایران، حفاظت از محیط زیست که نسل امروز و نسل های آتی باید در آن حیات اجتماعی روبه رشدی داشته باشند، وظیفه عمومی تلقی می گردد. از این رو فعالیت های اقتصادی و غیر آن که با آلودگی محیط زیست یا تخریب غیرقابل جبران آن تلاقی پیدا کند، ممنوع است. توسعه پایدار^۲ در حقیقت ایجاد تعادل میان توسعه و محیط زیست است. مشارکت مابین ذینفعان از اصول دستیابی به توسعه پایدار و انجام بهینه امور است (نبی زاده و عبدالخانی، 1391).

- ابعاد سه گانه توسعه پایدار

توسعه پایدار در فرآیند پیدایش و تکوین خود همچون توسعه تفاوت های معنایی و مصداقی زیادی را تجربه کرده است. امروزه توسعه پایدار ناظر به کلیه فعالیت ها اعم از کشاورزی، صنعتی و خدماتی است آن چنان که بتواند بدون تخریب و تهدید محیط زیست منجر به بهبود سطح زندگی و ارتقای معیشت مردم گردد. به عبارت دیگر زمانی می توان اطلاق پایداری به فعالیتی نمود که بتواند بین فرآیندهای تولیدی، زیست محیطی و مقتضیات فرهنگی - اجتماعی تعادل برقرار نماید. نظام

¹ Tampson and Berton

² Sustainable Development